

YAHUDİLERİN
BABİL SÜRGÜNÜ

[M.Ö. 586]

Göç
Hareketleri
Araştırmaları Koordinatörlüğü

ARALIK 2017 – ANKARA

YAHUDİLERİN BABİL SÜRGÜNÜ

[M.Ö. 586]

Editör: Ayşenur KARACA

**Göç
Hareketleri**
Araştırmaları Koordinatörlüğü

ARALIK 2017 : Yahudilerin Babil Sürgünü
KASIM 2017 : 1864 Büyük Çerkes Sürgünü

NİSAN 2017 : Endülüs Reconquista Hareketi
MART 2017 : Hicret

İÇİNDEKİLER

- 3 Zaman, Mekân ve Kişi Açıısından Göç Hareketi
Dilan ONUR
- 7 Göçmenlerin Etnik Yapısı ve Yahudi Kültürü
Ferhan KOCADAL, Ulviye Esra ERBAŞ
- 13 Göç Nedenleri
Emine Beyza KAYNAR, Busenur AKBAY
- 16 Göçmenlerin Yaşadığı Sıkıntılar
Ayşenur KARACA
- 17 Göçmenlerin Entegrasyon Süreci
Elif ERSÖZ
- 20 Göçün Bugüne Yansımaları
Büşra YENİNARCILAR, Şeyma Yüstra SOĞANDA
- 24 Kaynakça

Tarihi Göç Hareketleri çalışma grubu olarak bu ayki çalışmamızda Yahudilerin Babil Sürgünü'nü inceledik ve bu konuda araştırma notlarımızı içeren bir derleme yazısı hazırladık.

Sözlükteki anlamı 'Siyasi, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin ya da toplulukların buldukları, oturdukları yerleşim yerini bırakarak başka bir yerleşim yerine ya da başka ülkeye gitme eylemi' olarak geçen **göç**; bir bireyin ya da toplumun anavatanından uzak kalarak çektiği özlem, yoksun kaldığı sevgiye gösterdiği sabır, kavuşma aşkıyla içinde beslediği umut, vermeyi göze aldığı bir candır. Bizlerce, insanoğlunun şu kısacık dünyada yetim kalmasıdır.

Birini ceza olarak bir yerden başka bir yere sürme anlamına gelen **sürgün** kavramı, Yahudi toplumları için kendilerine vaat edilmiş topraklardan Tanrı tarafından başka milletlerin yanına dağıtılması anlamına gelen '*Galut*' kelimesiyle ifade edilmektedir.

Bu çerçevede, tarihi bir sürgün olan Babil Sürgünü'nü göç olgusu içerisinde inceleyerek göç hareketleri araştırmalarımıza yeni bir bakış açısı katmayı hedefledik.

Editör

Ayşenur KARACA

ZAMAN, MEKÂN, KİŞİ AÇISINDAN GÖÇ HAREKETİ

Babil'in Coğrafi Tanımı

Babil, Fırat nehrinin doğusunda kurulmuş antik çağın en ünlü ve en eski kentlerinden birinin adıdır. Bunun yanında Babil, Fırat ve Dicle nehirleri arasında bulunan güneydoğu Mezopotamya topraklarını kaplayan ve en kaba hatlarıyla Bağdat'tan başlayarak İran körfezine kadar uzanan ve yaklaşık olarak bugünkü Irak'a denk düşen eski bir uygarlığın da adıdır. MÖ 2. yy. tarihçileri Babil'i, aşağı Mezopotamya (iki nehir, Dicle ve Fırat, arasındaki bölge) olarak tanımlamışlardır.

Yahudilerin Sürgün Tarihi

Yahudi tarihi ile ilgili tek tarihsel kayıt, Kutsal Kitap'tır. Kutsal Kitap dışındaki kaynaklarda İsrailoğullarının Mısır'a girişine kadar onlarla ilgili hemen hemen hiçbir kayda rastlanmamaktadır. MÖ 600 ve 400 arası dönem, İsrail tarihi açısından da değişim çağları olmuştur. Bu yüzyıllarda Yahudiler açısından çok önemli olaylar yaşanmıştır. Yahudi yaşamı ve düşüncesinde iz bırakan Asur ve Babil sürgünleri bu dönemde meydana gelmiştir.

Yahudilerin tarihte ilk yasadıkları sürgün, Asur Sürgünü'dür. 700'lü yıllar, Yahudiler için oldukça sıkıntılı dönemlerdi. Bu tarihten önce yaşanan olaylar, gelecek zor günlerin habercisi olmuştu. 925'te Hz. Süleyman'ın ölümünden sonra ülke ikiye bölünmüş; I. Yeroboam kuzeyde İsrail krallığını, Rehoboam da güneyde Yahuda krallığını kurmuştu. Kuzeydeki İsrail Krallığı'nın yıkılmasından sonra güneydeki Yahuda Krallığı, Asur'a bağlı yarı bağımsız bir konumda kalmıştır. Fakat bölgedeki hâkimiyetin Babil'e geçmesi ile başlayan süreçte bazı Yahuda krallarının isyan etmeleri, Babil kralı Nebukadnezar'ın, M.Ö. 587/586 yılında Yeruşalim'i işgal etmesine neden olmuştur. Kudüs'ün Babillilerce işgaliyle birlikte bağımsızlıklarının son kalesini de kaybetmişlerdir. Tanrısal koruma altında olduğuna inandıkları ve bu yüzden yıkılmaz kabul ettikleri Kudüs şehri ve Süleyman

tarafından inşa edilen, İsrail ulusunun tek tanrı inancının ve bağımsızlığının sembolü olan Süleyman Mabedi olarak bilinen Beyt Ha-Mikdaş yıkılmış, kraliyet ailesi dâhil Yahudalıların çoğu Babil'e sürgüne gönderilmişlerdir. Hemen hemen bütün Yahuda halkı Babil'e sürgüne götürüldü. Yahuda'ya, Filistiler, Edomlular ve Arap kabileleri yerleştirildi. Yahuda bir Babil şehri oldu ve yönetim Babillilere geçti.

Babillilerin Yahuda'da yaptıkları yıkım, katliam ve sürgünlerin bu kadar şiddetli olmasının sebebini, Yahuda krallarının yapılan anlaşmalara sadık kalmamasında ve Babil'e karşı defalarca isyan etmesinde aramak gerekir. Yehuda kralının Babil Devleti'ne karşı düşmanca bir siyaset izlemesi ve onlara karşı düzenlediği MÖ 608'deki Megeddo savaşından sonra bölgeyi ele geçirmiş olan Mısır kralıyla anlaşması üzerine Babil kralı NabuBilasar Mısır firavununun ele geçirdiği bölgeleri geri almaya karar verdi. Oğlu Nabukadnezar'ı büyük bir orduyla gönderdi. Nabukadnezar, MÖ 605'te Mısırlıları hezimete uğrattı. Kudüs MÖ 597 yılında Babilliler tarafından kuşatıldı ve alındı. En seçme insanlardan 10.000 Yahudi Babil'e sürgüne gönderildi. Önce Yehoyakim, ardından Yehoyakin ve son olarak da Tsedekiya'nın isyanı, kral Nebukadnezzar'ın bir daha isyan edemeyecek şekilde Yahuda'nın yerle bir edilmesini emretmesiyle son bulmuştur. Şehri tamamen tahrip eden Buhtunnasr yıkılan mâbedin kapı ve duvarlarından söktüğü altın kabartmalarla diğer kıymetli eşyayı şehirden topladığı ganimetlerle ve halkın büyük bir kısmıyla beraber Bâbil'e götürmüştür. MÖ 587'de Ahd-i Atik sandukası da kayıplara karışmış ve nerelere gittiği asla bilinmemiştir. Sürgüne gönderilen halk, her şeylerini geride bırakarak göç etmek zorunda bırakılmış, geride kalanlarsa yeni efendilerinin hizmetinde çalışmaya devam etmişlerdir. Gerek sürgüne gönderilenler ve gerekse Yahuda'da bırakılanlar, başlarına gelen bu felaketin bir muhasebesini yapma ihtiyacı hissetmişlerdir.

Süleyman Mabedi'nin yıkılması, Yahudi tarihinde Süleyman tarafından mabedin inşası ile başlayan, 1948'de İsrail devletinin kurulmasına kadar süren sürgün (*Galut*) döneminin de başlangıcı oldu. Bu tarihten sonra zaman zaman İsraililer bağımsızlıklarını kazanmışlar ancak örgütlü devlet düzenini gerçekleştirememişlerdir. Bu yüzden, 1948 yılına kadar, atalarına vadedilen topraklara dönmenin ve devletlerini yeniden kurmanın hayaliyle

yaşamışlardır. Süleyman Mabedi'nin 586'da Nabukadnezar tarafından yıkılmasıyla başlayan sürgün, İranlıların Babil'i fethetmeleriyle sona erdi. İranlılar ele geçirdikleri toprakların halklarına karşı farklı bir tutum sergiliyorlardı. Bu tutumun bir sonucu olarak, Yahudilerin 538'de Kenan'a dönmelerine izin verildi. Ancak, Yahudilerden yalnızca küçük bir grup (elli bir kişi) geri döndü.

Sürgün Tarihindeki Şahsiyetler

Nabukadnezzar Kimdir?

Nebukadnezzar, erken dönem rabbanî yazınlarda ve geç dönem Tanah metinlerinde zalim, acımasız ve bazen da deli olarak nitelendirilir. Ona atfedilen bu olumsuz imaj oldukça karmaşık bir yapı gösterir. Tanah'ın değişik yerlerinde, çoğunlukla onun hainliğine vurgu yapılırken bazen ondan olumlu şekilde de bahsedilir. İsrail tarihi boyunca, Yahudi toplumu üzerinde Nebukadnezzar'ın yaptığı etkiye sahip hemen hemen başka hiçbir kimse yok gibidir. Yahudiler onu, Tanrı'nın evinin yıkıcısı ve meşhur Babil Sürgünü'nün mimarı olarak hatırlarlar. Onu Yahudi tarihi açısından önemli kılan; Yahuda'nın ele geçirilmesi, Süleyman mabedinin yıkılması ve Yahudilerin Babil'e sürgüne gönderilmesiyle sonuçlanan bir dizi askerî seferin onun zamanında ve onun emriyle gerçekleşmiş olmasıdır. Nebukadnezzar'ın Yahudi belleğindeki etkisi, Babil'in Persler tarafından ortadan kaldırılmasından sonra da devam etmiştir. Onun Yahudi tarihinde bıraktığı izlerin etkisi yüzyıllar boyunca devam etmiş ve hikâyesi Tanah'ın çeşitli kitaplarında yerini almıştır.

Nebukadnezzar, tahta geçişinin hemen ardından fetih seferlerine başlamış, aynı zamanda farklı bölgelerdeki isyanları bastırmakla meşgul olmuştur. Filistin ve Suriye'deki hâkimiyetini pekiştiren Nebukadnezzar, 601 yılının sonunda Mısır'ı fetih seferlerini başlatmıştır. Fakat bunda başarılı olamamıştır. Bu durum Yahuda da dâhil, Suriye ve Filistin'deki bazı krallara Babil'e karşı isyan etme cesareti vermiştir. Yine Nebukadnezzar Elamlılara karşı savaşırken, bir yandan da Akad'daki bir ayaklanmayı bastırmaya çalışmıştır. Bu olaylar, Suriye ve Filistin krallarını isyan konusunda bir kez daha cesaretlendirmiştir. Nebukadnezzar, çıkan bu isyanları başarılı bir şekilde bastırmıştır.

Kudüs'ü ele geçirmiş ve Yahuda'yı Babil'e bağlı bir vilayet yapmıştır. Babil kaynaklarına göre Nebukadnezzar, hukuk ve askeri alanların yanında, diğer alanlarda da önemli başarılarla imza atmıştır. O, Babil'i eski dünyanın yedi harikasından biri haline getirmiştir. Bu çerçevede o, Babil'deki eski mabetleri restore ettirmiş, Marduk tapınağı Esagila ile yanındaki Etemenanki Zigguratı'nı ve şehrin duvarlarını yeniden inşa ettirmiştir. Ayrıca o, Babil topraklarını düzenli sulamak için Fırat nehrine bağlı kanallar yaptırmış ve meşhur asma bahçelerini kurdurmuştur. Kısacası Nebukadnezzar, Babil tarihine göre, MÖ 6. yy.'ın başlarında Babil'i yeniden canlandıran, büyüten ve zirveye ulaştıran en önemli kişidir.

Ezra Kimdir?

Yahudilerin Babil esaretinden dönüşünde onlara önderlik, sonrasında da liderlik eden ve yaptığı reformlarla Yahudiliğin yeni bir formda ortaya çıkmasına zemin hazırlayan en önemli karakter, hiç şüphesiz kâhin ve yazıcı Ezra'dır. Yahudilik'te değişim ve dönüşümün merkezinde yer alan Ezra hakkında anlatılanlar, onu tarihsel bir kişilik olmaktan çok efsanevî bir karaktere dönüştürmüştür. Onun önderliğinde Babil'den çıkış, Musa liderliğinde Mısır'dan çıkışa benzetilmiş; dinî eformları da Musa'nın yaptıklarıyla karşılaştırılmış, adeta Yahudilik'te ikinci bir Musa yaratılmaya çalışılmıştır. Ezra, Yahudilik'te çok önemli reformlara imza atmış, yaptıkları işler uzun zaman tartışılmıştır. Yahudiliği kurumsal bir yapıya kavuşturmuş, Yahudi kutsal kitabı Tevrat'ı yazıya geçirmiş ve onu yorumlama geleneğini başlatmıştır. "Kutsal Soy" fikrini ortaya atıp dış evlilikleri yasaklamış, bu şekilde soya dayalı bir Yahudi kimliği oluşturmaya çalışmıştır. Aynı zamanda onun döneminde, Yahudiler millet olarak yeniden toparlanmış, Yahudilik tam anlamıyla inkisaf etmiştir. Kâhinlik, Yahudi toplumunda söz sahibi olan en önemli kurum haline gelmiştir. İsrail topraklarının bütün zamanlar için gerçek sınırı, yine onun döneminde belirlenmiştir.

Asur İmparatorluğu döneminde kuzey İsrail krallığında yaşayan on Yahudi kabilesi; Babil İmparatorluğu döneminde de güney Yahuda krallığında bulunan iki Yahudi kabilesi sürgün edilmiştir. İsrail krallığından sürgüne gönderilen on Yahudi kabilesi, zaman içerisinde başka milletler içerisinde tamamen asimile olup kaybolurken Yahuda'dan gönderilen iki

Yahudi kabilesi, ancak Pers İmparatorluğu döneminde tekrar kendi topraklarına dönebilmiştir. Fakat Babil sürgününden dönenler azınlıkta olup çoğunluk yine diasporada kalmayı tercih etmiştir.

Yahudilerin Babil sürgünüyle başlayan ve sürgün dönüşü Ezra'nın reformlarının sonuna kadar geçen bir dönemi ele alınan bu süreç, yaklaşık yüz elli yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu zaman dilimi, Yahudiliğe şekil veren bir dönüm noktası olma özelliği de taşımaktadır. Babil sürgünü Yahudiler için ne kadar ciddi bir kırılma ve hayal kırıklığı olmuşsa; Babil esaretinden dönüş de Yahudilerin yeniden toparlanma ve yapılanmaları için o kadar önemli ve verimli olmuştur. Ezra'nın öncülüğünde başlatılan reformlar, bugünkü Yahudiliğin temellerini oluşturmuştur. Ezra'nın Kudüs'te yaptığı çalışmalar, Yahudiliğe yeni bir çehre kazandırmış, erken dönem Yahudiliğinin oluşmasında ve dinî temellere dayalı bir toplum teşekkülünde çok önemli olmuştur.

GÖÇMENLERİN ETNİK YAPISI VE YAHUDİLERİN KÜLTÜRÜ

Yehûd'un İbrânîce karşılığı olan yehudi kelimesi Yehuda'ya dayanmaktadır. Yehuda, Ahd-i Atîk'te başta Hz. Ya'kûb'un on iki oğlundan (İsrâiloğulları) dördüncüsü olmak Ezra, takiben Ya'kûb oğlu Yehuda'nın soyunu ifade edecek şekilde kabile ismi ve ağırlıklı olarak en geniş kabile olan Yehuda kabilesi mensuplarının yerleştiği Filistin'in güneyindeki bölgenin ismi olarak kullanılmıştır. Daha sonra da kelime Yehuda'nın soyundan gelen Dâvûd tarafından kurulan, oğlu Süleyman'ın ölümünün ardından -kuzeyde kalan İsrâil Krallığı'na karşılık- Yehuda bölgesiyle ve Bünyamin ve Levi soylarının yanı sıra Kudüs merkezli krallığın, Bâbil sürgünü sonrasında ise (m.ö. VI. yüzyıl) ilgili bölgenin ve eyaletin ismi olarak kullanılmıştır. Kelime Ahd-i Atîk boyunca başlangıçta şahıs ve kabile ismi şeklinde, sonraları ve özellikle sürgün sonrası dönemde ilgili bölge ve dinî-siyasî kimlikle bağlantılı olarak ve Rabbânî literatürde şahıs isminin yanında hem bir kabileyi ifade etmek için kullanılmıştır.

Yahudilerin etnik ve kültürel özelliklerinin bahsedilmesi için öncelikle tarihlerini incelemek gerekecektir. Yahudiler kendi tarihlerini Hz.İbrahim’le başlatırlar. O, Kalde’nin Ur kentinde doğmuş ve oradan ailesiyle birlikte Haran’a gelmiş; sonra ilâhî emir gereği Kenan diyarına (Filistin) göç etmiştir. Tevrat, İbrahim’e “İbrânî” demektir. İbrânî deyiminin kökeni ve anlamıyla ilgili çeşitli görüşler vardır. Nitekim İsrail ve Yahudi deyimleri de köken ve anlam bakımından farklı görüşlere konu olmuştur. Bu tartışmalar bir yana, üç deyim de aynı toplumu ifade etmek üzere eş anlamlı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Hz.İbrahim, “İbrahimî dinler”in dayandığı ve bu dinlerin mensuplarınınca büyük değer atfedilen merkezî bir şahsiyettir. Hem İsmailoğulları, hem de İsrailoğullarının büyük atasıdır. Tevrat’a göre Allah, onunla ve onun şahsında zürriyetiyle bir sözleşme yapmış; bunu 'sünnet' ile sembolize etmiştir.

Hz.Süleyman’dan sonra devlet “İsrail” ve “Yahuda” olmak üzere ikiye bölünmüş, İsrail krallığı Asur kralı II.Sargon tarafından kısa bir süre sonra ortadan kaldırılmıştır (M.Ö. 719). Yahuda (Juda) krallığı ise, daha sonra Babil hükümdarı II.Buhtunnasr (Nabukadnezar, Nabukodonosor) tarafından yerle bir edilmiş; Mabed (Beyt ha-Mikdaş) tahrip edilmiş ve Babil’e sürülen Yahudiler’in esaret dönemleri başlamıştır (M.Ö. 586). Bu tarih, Yahudiler açısından “birinci mabed dönemi”nin sonunu işaret etmektedir. Yahudi toplumu, millî kimliğini ve varlığını korumayı yarım asırlık sürgün döneminde Babil’de öğrenmiştir (M.Ö. 586-538). “Bir fikir sistemi, bir ideoloji ve çoğunluk uluslar içinde bir yaşam şekli olarak Yahudilik, Babil’de doğmuştur.

Yahudi mitolojisinin incelenmesi sonucunda göç kavramının ilk insan olan Adem peygamberin ve yaratılan ikinci insan Havva'nın yılanı uyarak yasak meyveyi yemesi sonucu cennetten kovulmasıyla göç kavramına tanışık olduğu, yabancı bir durum olmadığı görülmektedir.Tanrı tarafından vaat edildiğine inandıkları bu topraklardan farklı dönemlerde gerçekleşen Asur, Babil ve Roma sürgünü olmak üzere üç büyük sürgünle ayrılmak zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla sürgünlerin Yahudi tarihinde önemi büyük olmuştur. Bu önem içerisinde Babil sürgünü; bir fikir sistemi, bir ideoloji ve çoğunluk uluslar içinde bir yaşam şekli olarak Yahudilik’te büyük paya sahiptir.

Babil Sürgünü Öncesi Yahudilerin Etnik Yapısı

Babil sürgünü Yahudi kimliğinin oluşmasında önemli ve etkin rol üstlendiği için, Babil sürgünü öncesi Yahudilerin etnik yapısını anlatan kaynaklar sınırlıdır. Dolayısıyla göçmenlerin etnik yapısı ve daha çok İsrailoğullarının niteliklerine Kur'an-ı Kerim'den ulaşabiliriz. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ku'an-ı Kerim Meali'ndeki İsrailoğulları başlığı altındaki indekste; 'Allah'ı görmek istemeleri, Allah'ın İsrailoğullarına lütfu, Allah'ın İsrailoğullarından istedikleri, Buzağıyı ilah edinmeleri, Cebraile düşmanlıkları, Cumartesi yasağına uymamaları, Hayata aşırı düşkünlükleri, Helal şeyleri kendilerine haram kılmaları, İsrailoğulları ve firavun, İsrailoğullarının nitelikleri, İsyân etmeleri ve cezalandırılmaları, Mukaddes topraklara girmeleri, Musa(a.s)'a eziyetleri, Hz.Peygamberi yalanlamaları, Peygamberleri öldürmeleri, Sığır kesmeleri olayı, Tevrat'ı ihmal etmeleri, Tevrat'ı tahrif etmeleri, Tevrat'ın bazı hükümlerini gizlemeleri, Tih'te dolaşmaları' konuları bulunmaktadır. Konu başlıklarından da anlaşılacağı üzere İsrailoğullarının etnik yapılarından çok onların tarih içerisindeki duruşları, olayları ve niteliklerini görülmektedir.

Konuyla İlgili Ayetler:

- İsrâiloğulları'ndan kâfir olanlar, Dâvûd ve Meryem oğlu İsâ diliyle lânetlenmişlerdir. Çünkü onlar isyan etmişlerdi ve sınırı aşıyorlardı.(5/78)
- Andolsun Mûsâ size apaçık mucizeler getirmişti. Sonra onun ardından haksızlıkla (altın) buzağıyı put edindiniz.(2/92)
- Ne zaman onlar bir söz verdilerse yine kendilerinden bir grup onu bozup bir kenara atmadı mı? Zaten onların çoğu iman etmezler. Allah tarafından kendilerine, yanlarında bulunanı (Tevrat) tasdik edici bir elçi gelince Ehl-i kitabın bir kısmı, Allah'ın kitabını sanki bilmiyorlarmış gibi arkalarına atıp terkettiler.(2/100-101)
- Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, haksız yere peygamberlerin canlarına kıyanlar ve adalet isteyen insanları öldürenler var ya, onlara can yakan bir azabı müjdele!(3/21)
- Kendilerine kitaptan bir pay verilmiş olanlara baksana, aralarında hakem olması için Allah'ın kitabına çağrılıyorlar da, içlerinden bir grup yüz çevirip gerisin geri gidiyor.(3/23)

- Onların bu tutumu "Sayılı günler dışında bize ateş asla dokunmayacak" demelerinden ötürüdür. Uydurageldikleri yalanlar dinleri hakkında kendilerini yanıltmaktadır.(3/24)
- Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden saptırıyorlar. Dillerini eğip bükerek ve dine saldırarak "işittik ve karşı geldik; dinle, dinlemez olası, râinâ" diyorlar. Eğer onlar "Dinledik ve itaat ettik, dinle ve bizi gözet" deselerdi şüphesiz kendileri için daha hayırlı ve daha doğru olacaktı; fakat inkârları sebebiyle Allah onları lânetlemiştir. Artık pek az inanırlar.(4/46)
- İsrâiloğulları'nı denizden geçirdik; derken kendilerine mahsus birtakım putlara tapan bir kavimle karşılaştılar. Bunun üzerine, "Ey Mûsâ! Onlara ait tanrılar gibi, sen de bizim için bir tanrı yap" dediler. Mûsâ dedi ki: "Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz!(7/138)

Yahudi millî karakterini besleyen Yahudi zihniyetidir. Bu zihniyetin, en önemli kaynak Yahudi kültür ve edebiyatıdır. Bu kültür ve edebiyatın başında Yahudi Kutsal Kitabı (Eski Ahit) vardır. İnsanlar inançları dahilinde yaşamışlardır. Kadınların yeri dönemindeki toplumlara nazaran daha önemli olmakla beraber kadınlar evlerinde ve çevresiyle sınırlı bir hayatı söz konusudur. Çalışan kadınlara da rastlanmakta ancak bu meslekler ebelik gibi kadınlara yönelik mesleklerdir. Erkekler tarım ticaretle uğraşmışlardır. Erkeklerin kadınlara yönelik çeşitli görevlerinin de bulunduğu bu görevlerin kadının sosyal yaşantısını daha kaliteli hale getirmek adına yapılan bir düzenleme olduğu görülmektedir. Ayrıca bazı kutsal kitaplara kadın isimleri(Rut) verilerek ve kutsal kitapta kadınların kahramanlıklarına da yer vererek kadın cemaatine önem verdiği görülmektedir.

Tanrı inancı yahudilerde insanbiçimci şekilde ortaya çıkmıştır. İnsani özellikler atfetmişler ve bu yüzden de sadece yahudilerin Tanrısı olan bir Rab'tan bahsedilir. Kendilerini özel hissetmelerinin nedeni budur. Kendi milletlerinin yeryüzüne hükmedecek, milletlerin hepsine varis olacak seçilmiş bir kavim ve mukaddes millet olarak görmektedirler. Yahudiler, bu seçkinlik ve üstünlük tasavvuruna rağmen, aşağı yaratıklar olarak gördükleri diğer insanların egemenliği ve baskısı altında yaşamalarının doğurduğu çelişkiyi de pek çözememişlerdir. Onlara göre leş yemek yasaktır, ama yabancılara satılabilir. Köle ve

cariyeler yabancılardan olmalıdır; kendi aralarında bu uygulama yasaklanmıştır. Yabancılardan kız alıp-verme yasağı vardır. İsrail soyunun diğer milletleri mülk edineceği belirtilmiştir.

O dönem yahudilerinin siyasi iktidarı kabul edebilmesi Süleyman Mabedine olan yakınlık ile ilişki kurulmuştur. Süleyman Mabeli yahudilerin Babil sürgünü ve sonrasındaki zamandan günümüze kadarki süreçte önemi çok büyüktür. Mabel Süleyman peygamber tarafından yapılmış olup yapımı dönemindeki diğer mimari eserlere benzerlik göstermiş olsa da ihtişam ile yarışamayacak kadar muazzam bir yapı olduğu dini kaynaklarda belirtilmektedir. Yaşamın merkezinde dinin varlığı dolayısıyla mabelin ayrıca kutsal ahid sandığını koruduğu düşüncesi ve Yeremya kitabında belirtildiği üzere Tanrı'nın Evi ifadesi halkın mabelde verdiği önem ve kurban ibadetlerinin sadece mabelin sunaklarında gerçekleştirilmiş olduğu düşünüldüğünde Tanrı'nın Evi ifadesine olan inanç oldukça kuvvetlidir. Eğitime verdikleri önem ve erkeklerin öğrenim görmesinin farz ibadet olması bu ibadetin mabelde gerçekleşmesi orayı bir nevi akademi şeklinde kullanılmasıyla da halkın yaşayışı içinde mabelin ayrılmaz bir unsuru oluşturduğu görülmektedir. Nitekim İsa Peygamberde burada tebliğini gerçekleştirmiştir. Ayrıca sivil korunmanın sağlandığı, Kudüs'ün savunma ihtiyaçlarının da mabelde finanse edildiği görülmektedir.

Babil Sürgünü Sonrası Yahudi Etnik Yapısı

Dini Hayat

Sürgün sonucu kendi tanrıları olan Yahve'ye olan inancın zayıflaması, sürgünün Babil tanrısı Merduk'un zaferiyle yorumlanarak Babil tanrılarına yönelme gibi durumlar görülsede; çoğunlukla sürgün sebebinin kendi yapılarından kaynaklanan yozlaşmanın olduğunu düşünen Yahudiler Babil sürgünüyle dini hayatlarında birçok şeye önem vermişler ve bazı durumları ritüelleştirmişlerdir. Mabelin yıkılmasıyla 'Tanrı her yerdedir' anlayışı oluşmuş, sinogogların temelleri atılmıştır. Mabelin yıkılmasıyla kurban ibadeti önemini kaybetmiş, kurban ibadetinin yerini mabelde dönülerek yapılan dua ibadeti almıştır. M.Ö.515'te hakimiyetin Babillilerden Perslere geçmesiyle, mabel tekrar inşa edilmiş, kurban ibadeti

başlamış, dua ibadeti ise günlük ibadetlere yansımıştır. Sünnet ve şabat ibadetleri, oruç ibadeti, Yahudi bayramları sürgünden sonra belli bir ritüel kazanmıştır. Ahiret inancı ve mesih anlayışı güçlenmiş, kutsal kitap çalışmalarına ve din adamlarına önem verilmiştir.

Sosyal Hayat

Yahudiler ulusal kimliklerini koruyabilmek için büyük bir uygarlığın sayısız nimetlerinin çekiciliğine karşı koymak zorunda kalıp, yeni açılmış tarım arazilerine yerleştirilmiş olsalar bile kendi yasalarına göre yaşamışlar ve çeşitli imtiyazlara sahip olabilmişlerdir. Sosyoekonomik alanda Babil toplumu; ayrıcalıklı soylular, ayrıcalıklı olmayan yarı özgür halk ve köleler olmak üzere toplam üç sınıftan oluşur. Yahudiler bu üç ana sınıftan oluşan Babil toplumu içerisinde orta sınıfa tabi tutulmuşlar hatta üst düzey mevkilere gelebilmişlerdir.

Kültürel Hayat

Babil'e gelen Yahudiler'in tümü kültürünü koruyamaz. Aralarından bir kısmı çevrelerine karışır, yerel inançları benimseyerek Babil'in kültür potası içinde eriyip kaybolur. Buna karşılık ulusun bir bölümü kendi inanç ve adetlerini devam ettirmekle birlikte zaman içerisinde Babil kültüründen de etkilenir. Bu etkileşimin en bariz örneği: Aramca'nın İbranice'nin yerini alması, kişilere Babil isimlerinin verilmesi ve Babil ay isimlerinin kullanılmaya başlanmasıdır.

Sonuç olarak, Babil sürgünü Yahudi portresinin oluşmasında önemli rol alıp; dini, sosyal ve kültürel hayat bakımından önemli etkilere sahiptir. Babil sürgünü öncesi Yahudiler hakkındaki bilgilerin çoğu dini kitaplardan kaynaklanır. Kur'an-ı Kerim'de Yahudiler ise genel olarak kâfir, inkârcı karakter tipinin örnekleri arasında yer almaktadır.

GÖÇ NEDENLERİ

Yahudi tarihinde 'sürgün' denildiğinde, genellikle M.Ö. 587-586 yılında Babil kralı Nebukadnezzar'ın Kudüs'ü ele geçirmesi kastedilmektedir. Babil sürgünü Yehuda Krallığı'nın Babiller tarafından M.Ö. 586-587 yıllarında fethedilmesi sonucu Yahudiler'in Babil'e sürülmesi ve buradaki tutsaklık dönemidir. Sürgün dönemi, M.Ö. 538'de Babil'in Persler tarafından fethedilmesi ile resmen sona ermiştir. Pers Kralı Büyük Kiros Yahudi'lerin Filistin'e dönmelerine izin vermiştir. Bir kısım Yahudi sürgün bitmesine rağmen Babil'de kalmayı tercih etmiştir ve ilk Yahudi diasporasını oluşturmuşlardır.

Kral Süleyman'ın ölümüyle kuzeyde İsrail Krallığı, güneyde Yahuda Krallığı olmak üzere parçalanan Yahudi toprakları, bölgede birçok imparatorluğun tehditi altında kalmıştır. Fakat asıl tehlike Asur ve Babil kralı tarafından oluşturulmuştur.

İsrail ülkesi Asurlular için stratejik bir öneme sahiptir. Ayrıca Asur İmparatorluğu'nun topraklarından başlayan ve Mısır'a giden ticaret yolu da Filistin coğrafyasından geçmektedir. Bundan dolayı Asurlular fetih girişimleri başlatmışlardır. İsrail Krallığı'nı fetheden Asurlular buradaki halkı Asur'a sürgüne gönderdiler. Asur'a vergi verip işgalden kurtulan Yahuda Krallığı, israil'in sürgüne gönderilmesinden ders almayıp Rabb'ı dinlememeye devam ederler. Yanlışlarından bazıları; putperestlik, ahlaksızlık, kan dökme, içki içmede aşırıya gitme, Şabat'ı uygulamama halkın yaptığı umumi hatalardır.

Halkın, Babil İmparatorluğu tarafından sürgüne gönderilmesinin nedenlerinden Eski Ahid'de ahlaki ve dini yozlaşmadan kaynaklı olarak Rabb'ın bir nevi cezası olarak bahseder. Siyasi olarak asıl sebep ise; Nebukadnezzar'ın Mısır'a sefere çıkmasını fırsat bilen Yahuda halkı, Babil'e ödediği vergiden kurtulmak için Mısır'ın da desteğiyle isyanlar çıkarmıştır. Nebukadnezzar da bu isyanları bastırmak adına Yahuda'ya seferler düzenler ve buraları işgal eder. Kudüs'ün işgali ve Yahudiler'in Babil'e sürgünü Yahuda Kralları Yehoyakim, Yehoyakin ve Sidkiya dönemlerinde gerçekleşmiştir.

Yahuda Halkına Gelen Uyarılar

Mısır'dan çıkıp Kudüs'te sonlanan yolculukları ve sonrasındaki hayatlarında Tanrı Yahudi kavmine çok sayıda peygamber göndererek onları kendisinden başka ilahlara tapınmamaları ve emirleri doğrultusunda yaşamaları gerektiği konusunda uyarmıştır. Babil sürgünüyle sonuçlanacak olan süreç içerisinde de Yahuda halkı 7 Peygamberden (Tahminlere göre Peygamber Yoel, Peygamber İşaya, Peygamber Mika, Peygamber Tsefanya, Peygamber Yeremya, Peygamber Habakkuk, Peygamber Hezekiel sırasıyla gelmişlerdir.) Yahuda Krallığı'nın Tanrı'nın yolundan sapmışlığı yüzünden cezalandırılacağını, mabedlerinin bulunduğu şehirden çıkarılıp sürgüne gönderileceklerini işitmiştir. Bu peygamberler arasından Peygamber Hezekiel Yerusolim yıkılmadan önce M.Ö. 597 yılında yapılan akında Babil'e götürülen 18.000 tutsak arasında halkına bildirdiği sürgünü yaşamaya başlamıştır. Halklarının akıllanması için başlarına gelecek bu sürgün sonucunda yurtlarına geri dönecekleri müjdesini de bildiren 7 peygambere rağmen sürülen halkın bir kısmı Babil'in kendi krallıklarını yenmeleri üzerine, Babil tanrılarının kendi inandıkları Tanrıdan daha güçlü olduğu düşüncesine kapılıp müjdenin gerçekleşmesini beklemeden tamamen yoldan sapmışlardır.

Sürgün: Yahuda Krallığı Tarafından Yorumlanması

7 peygamberden aynı uyarıları dinleyen Yahuda halkı en sonunda sürgünün sebebinin kendi sapmışlıkları olduğuna inanarak inançlarına bağlı bir hayat sürmeye başladı. Kendilerine anlatılan yurda geri dönme müjdesinin gerçekleşeceği güne kadar dinlerini korumaya, kaybettikleri kitapları yeniden toplamaya başladılar. Toplumlarındaki bozulmayı yöneticilerindeki ahlaki hatalar; yöneticilerde ve halk arasında yaygınlaşmış adaletsizlik, yalan, haksız yere adam öldürme, haksız kazanç elde etme, zina gibi davranışlarıyla ilişkilendirebiliriz. Putperest uygulamalar, yalancı peygamberlerin ortaya çıkması, halkın büyük güven duyduğu kahinlerin Tanrı'nın yasalarını kendilerine göre çarpıtmaları Yahuda halkının sürgünü kendilerine verilen bir ceza olarak düşünmelerine

sebepl olmuştur. Sonuç olarak Tanrı'nın yolundan çıktıklarını ve sürgünün sebebinin bu bozulmalar olduğunu kabul etmişlerdir.

Sürgün: Yeni Babil İmparatorluğu İçin Anlamı

Mezopotamyanın güneyinde Nabopolassar'la kurulmuş olan küçük devlet, Nabopolassar'ın oğlu ikinci kral Nebukadnezlar ile sınırlarını genişleterek Yeni Babil İmparatorluğu (626-539) adını almıştır. Tahttaki ilk yıllarında isyanları bastırarak Filistin ve Suriye'de hakimiyetini sağlamlaştıran Nebukadnezlar'ın 601 yılında Mısır seferlerinin başarısızlıkla sonuçlanması Yahuda da dahil olmak üzere çevre krallıklara isyan etme cesaretini vermiştir. İlerleyen dönemlerde Elamlılara karşı savaşırken Akad'da çıkan ayaklanma ile Suriye ve Filistin kralları tekrar isyan etmiş, bunun sonucunda Nebukadnezlar Kudüs'ü tamamen ele geçirmiştir. Defalarca tekrarlanan ayaklanmalar M.Ö. 597 yılına gelindiğinde Nebukadnezlar tehlikeli 18.000 kişiyi sürdü. M.Ö. 587 yılında ise Nebukadnezlar Kudüs'e girip mabedi yıktı, ayaklandırmayı bastırdı ve II. Krallar kitabında aktarılan bilgiye göre Yahuda halkının geri kalanı da sürüldü. Kudüs'ü tamamen boşaltan Nebukadnezlar güneybatıdan gelecek saldırılara karşı Filistin'i tampon bölge olarak kullanmayı amaçlayarak halkı Babil'de nüfus olmayan bölgelere yerleştirmiştir.

Yahuda Kralı Yehoyakim döneminde, Babil Kralı Nebukadnezlar Yahuda'ya saldırır. Yehoyakim üç yıl boyun eğdiyse de sonradan Nebukadnessar'a baş kaldırır. Çünkü Babillilerin Mısırlılar tarafından zor duruma sokulması, Kral Yehoyakim'i cesaretlendirir. Bunun üzerine Babil kralı MÖ 605'te Yeruslalım'e saldırarak kenti kuşatır. Ayrıca Yehoyakim'i Babil'e sürgün eder. Yerine oğlu Yehoyakin, Yahuda Kralı olur. Yine Nebukadnessar Yeruslalım'i kuşatır. Yehoyakin ve ailesi Nebukadnessar'a teslim olmak zorunda kalır. Bununla birlikte halktan toplam on bin kişiyi de sürgün eder. Tahta Sidkiya geçer. Sidkiya Nebukadnessar'a bağlı kalacağına and içer ancak Mısır Kralı Hophra, Babil'e karşı baş kaldırma konusunda Sidkiya'nın aklını çeler. Mısır Kralı'nın kendine verdiği çok sayıda asker ve ata güvenerek Babil Kralına karşı isyan eder. Bunun üzerine Nebukadnessar Yeruslalım önlerine gelir. Peygamber Yeremya Rabb'dan aldığı emirle

Sidkiya'ya teslim olmasını söyler. Yeremya savaşılsa bile başarılı olunamayacağını, kentte kalanların kıtlıktan veya salgından öleceğini söyler. Nitekim öyle de olur. Güçsüz kalan kenti Nebukadnessar fetheder. Halkı ise Babil'e sürgüne gönderir.

GÖÇMENLERİN YAŞADIĞI SIKINTILAR

Yahudiler, Davut Krallığı'nın M.Ö 920 yılında kuzeyde İsrail, güneyde Yahuda Krallığı olarak ikiye parçalanması sonrası büyük problemler, çatışmalar ve sürgünler ile karşı karşıya kalmışlardır. Göç tarihini araştırdığımızda karşımıza üç büyük sürgün çıkmaktadır: Asur, Babil ve Roma Sürgünleri.

Bunlardan ilki Asur Sürgünüdür. M.Ö 722'de İsrail Krallığı Asur Kralı Sargon tarafından yıkılmış ve burada yaşayan Yahudi kabileleri Asur ülkesine gönderilmiştir. Sürgün sonrası Asur topraklarına sürülen on İsrail kabilesi, kimliklerini kaybederek asimile olmuşlardır.

M.Ö. 587/586'de Babil Kralı Nabukadnessar, Yahuda Krallığı'nın başkenti Yeruslaim'i işgal etmiştir. Kral, Yahuda'nın bir daha isyana kalkışmaması için komutanı Nabuzaradan'ı görevlendirmiş, Kudüs'ü ele geçirdikten sonra mabedi ve şehir duvarlarını yıktırılmıştır. Kralın oğullarını gözü önünde öldürtmüş, kralın gözlerini de kör ettirdikten sonra zincire vurarak Babil'e sürgün etmiştir. Askeri, sivil ve dini liderleri Ribla'da idam ettirmiştir. Sürgüne gönderilen halk her şeyini geride bırakarak göç etmek zorunda bırakılmış, geride kalanlarsa yeni efendilerinin hizmetinde yaşamaya devam etmiştir. Tapınağın yıkılması ve Kudüs merkezli toprakların kaybıyla toplum bir travma yaşamıştır.

Babillilerin Yahuda'da yaptıkları yıkım, katliam ve sürgünlerin bu kadar şiddetli olmasının sebebi, Yahuda krallarının yapılan anlaşmalara sadık kalmaması ve Babil'e karşı defalarca isyan etmesi olarak görülmektedir. Fakat Yahuda halkı yaptıkları hatalar sebebiyle Tanrı'nın kendilerini sürgüne gönderdiğine inanmış, Musa Peygamber ve İsrailoğullarının kırk yıllık çöl hayatı ile ilişkilendirilerek Babil sürgünüyle ilgili kehanetler yapılmış,

sürgün dönemi Tanrı'nın İsrailoğullarının terbiye ettiği bir süreç olarak görülmüştür. Bu durum inanç haline gelmiş ve sürgün tarihsel bir olaydan çıkarak teolojik tartışmaların merkezine düşmüştür.

Asur sürgünü sonrası yaşananlar, Yahuda'dan Babil'e sürgün edilenlerin kimlik ve dini yapılarını kaybetme endişesi taşımalarına neden olmuş, bu nedenle sürgün sonrasında kitlesel harekete önem verildiği ve ortak bir tavrın sergilendiği görülmüştür. Babil sürgünü sırasında İsrailoğullarının dağılmayıp bir arada iskân etmeleri, din konularında özgürlüğün tanınması ve din adamlarının etkinliği ile dini hiyerarşinin tanınması; asimilasyonu engellemiştir. Sürgünün 70 yıldan fazla sürmemesi de kimliğin korunmasında etkili olmuştur. Sürgünden dönerek tekrar Yerusâlim ve mabede kavuşma anını beklemek gibi ortak bir tavır oluşmuş, Kral Davut'un soyundan gelecek ve İsrailoğullarını eski ihtişamlı günlere kavuşturacağına inanılan Mesih beklentisi bu dönemde şekillenmiştir.

Babil sürgünü ile Ahit sadığı ile birlikte kaybolan dini metinler Ezra tarafından yeniden yazılmış, Tora bugünkü Yahudilerin yazı kaynaklarından biri olan Tanah literatüründe yerini almıştır. Roma sürgünü ile birlikte Kudüs'e dönmelerine izin verilmiş ve yıkılan mabed yeniden inşa edilmiştir. Böylece kutsal metinler, vaat edilen topraklar ve mabed çerçevesinde kimliklerini korumayı ve gelecek nesillere aktarmayı amaç edinmişlerdir.

GÖÇMENLERİN ENTEGRASYON SÜRECİ

Asur sürgünü sonrasında, kuzeydeki İsrail topraklarını terk etmek zorunda kalan Yahudi kabilelerinin, diğer milletlerle yapmış oldukları evlilikler ve başka ulusların dinlerine yönelmesi sonucunda genel olarak varlıklarını koruyamadıkları anlaşılmaktadır. Buna rağmen Babil sürgününde İsrailoğullarının ortak bir bilinç ve tavır göstermeleri üzerinde durulmuştur. Buna göre, gerçek anlamda Yahudi olanların, sürgünle birlikte Babil topraklarına gidenler olduğu ifade edilmiş, Yerusâlim'de kalanlar veya Babil dışında başka ülkelere gidenler dışlanmış ve "Yahudi dışı" olarak görülmüştür. Yerusâlim'in işgal

edilmesi, Tapınağın yıkılması ve sürgünle vaat edilmiş topraklardan kopuş, eskatolojik görüşler etrafında şekillenen Mesih beklentisine yönelik inanışları ortaya çıkarmıştır. Babil sürgünü ve sürgünden dönüş sırasında gerçekleştirilen dini ve toplumsal reformlar, günümüz Yahudi anlayışının ve kurumsal bir din yapısının oluşmasını sağlamıştır. Özellikle yabancı kadınlarla evliliğin yasaklanması ve Yahudiliğin İsrailoğulları merkezli ele alınması, dinin milli bir görünüm kazanmasına neden olmuştur.

Siyasi ve tarihsel alanda bir dönüm noktası olan sürgün döneminde Yahudi hayatını iki düşünce derinden etkiler: Birincisi, yeniden Kudüs'e ve Kudüs Tapınağına kavuşma özlemi. İkincisi de yabancı bir milletin içinde 'Yahudi kalabilme' endişesidir. Bu dönemde Yahudilerin, sadece kendileriyle ilgilenmeleri ve egemen topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri konuları ağırlık kazanır. Bununla birlikte şüphesiz Diaspora'nın Yahudi dini kültürel ve sosyal hayatına büyük etkisi olur.

Yahudiler'e ait bazı inanç ve uygulamalarda Babil etkisini görmek mümkündür. Bugün bu halkın dini için yaygın olarak kullanılan Yahudilik ismi, sürgün sonrası Babil'de şekillenen İsrail dinini ifade eder. Yine Mabet merkezli bir din anlayışından; inanç, kutsal metin ve Tanrı'nın İsrailoğulları'na olan vadinin kendisiyle gerçekleşeceği Mesih inancının merkezde olduğu bir din anlayışına geçilir.

Babil'e sürgün ile birlikte Tanrı Yahve'ye bağlılık konusunda halk arasında farklı anlayışlar ortaya çıkar. Halk'tan bir kısmı Tanrı'nın tam olarak kendilerini terk ettiğine, Tapınağın yıkılması ile birlikte artık Yahve'nin hoşuna gidecek bir ibadet sunmanın sözü konusu olmadığına inanırlar. Babil'e sürülen halkın bir kısmı ise Mabet'in tahrip edilmesini ve halkın sürgüne gönderilmesini Babil Tanrısı Marduk'un, İsrail Tanrı'sı Yahve'ye karşı zaferi olarak algılar. Bunun bir sonucu olarak halk Babil Tanrılarına yönelir. Bunlar Yahve'den uzaklaşarak tahtadan ve taştan ilahlara tapınmaya başlar. Hatta bazıları Yahve'nin varlığından bile şüphe eder hale gelir.

Babil'deki Yahudiler'in bir kısmı putlara tapınmaya devam etmekle birlikte zor durumlarda Tanrı Yahve'ye danışmayı dener. Rabb, putlarından vazgeçmedikleri sürece onları halkı

olarak görmeyeceğini bildirir. Birtakım Yahudi ise ne Yahve'ye ne de Babil tanrularına tapınır. Geçmiş dönemlerde olduğu gibi eski Kenan tanrularına tapınmaya başlar. Bunların yanı sıra Rabb'i hatırlayan, yaptıkları iğrençlikler sebebiyle kendilerinden tiksinen sürgünün ilahi bir ceza olduğunu düşünenler de vardır.

Sürgün, Yahudileri, Kudüs Mabedi çevresindeki dinsel icraat ve kurban geleneğinden ayırır. Halbuki kurban; Yahudilik'te temel dini ibadetlerden birisidir. I. Mabet döneminde çok önemli bir yer tutan kurban ibadetine M.Ö. 586'da Mabet'in tahrip edilmesi ve halkın Babil'e sürgün edilmesi üzerine bir süre ara verilir. Çünkü Kurban ibadeti sinagoglarda uygulanamayan sadece Süleyman Mabedi'nde icra edilebilen bir ritüeldir. Babil Diasporası'nda kurban ibadetinin yerini, Mabet'i hatırlamak için Kudüs'e doğru dönülerek yapılan dua ibadeti alır.

Diasporada Yahudiler, çok uluslu bir yapı içinde milli ve dini kimliklerini korumaya çok özen gösterirler. Yahudi kimliğini korumada Sunnet ve Şabat çok önemli iki uygulama vardır. Sürgünden sonra oruç düzenli ve belirli aralıklarla tekrarlanan bir ibadet halini alır. Bazı araştırmacılara göre Babil esaretinde doğan inançların biri de kıyametle ilgilidir. Musa'nın getirdiği şeriate kıyametle ilgili hususların olduğunu, tarih içinde Yahudiler'in bunları yok ettiğini ileri süren araştırmacıların aksine bir kısım bilginler de Yahudiler'in kıyametle ilgili düşüncelerini, Babil esareti döneminde İranlılar'dan aldıklarını söylemektedir.

Babil'e sürgüne gönderilen Yahudiler mevcut yerleşim yerlerine değil, daha çok yeni açılmış tarım bölgelerine özellikle ülkenin güney bölgelerindeki topraklara yerleştirilirler. Onlara ücretsiz olarak verilen bu topraklar daha önce yıkılmış ve yeniden imar edilmesi gereken; Tel-Abib, Tel-Melah ve Tel-Harşa gibi tarım bölgeleridir. Yahudiler yerleştikleri bölgelerde halkın arasına dağılmış fakat onlardan ayrı olarak bir yaşam sürerler. Yerleştikleri yerlerde kendi yasalarına göre yaşarlar. Aynı şekilde Babil'de Yahudiler'den başka yabancı milletler de bulunmasına rağmen Yahudiler daha imtiyazlı bir konuma sahip olurlar.

Yahudiler sürgüne gönderildiğinde Babil toplumu; ayrıcalıklı soylular, ayrıcalıklı olmayan yarı özgür halk ve köleler olmak üzere toplam üç sınıftan oluşur. Yahudiler bu üç ana sınıftan oluşan Babil toplumu içerisinde orta sınıfa mensupturlar ve onlar bu sınıf içerisinde eşitlik içinde yaşarlar Yahudiler Babil Diasporası'nda sosyoekonomik alanda önemli başarılar elde ederler. Filistin'de elde edemedikleri bazı avantajlar kazanırlar. Bazıları ticarete atılıp zengin olur ve Yahuda'da kalanlara yardım edecek kadar iyi duruma ulaşır. Kişisel kazançları ve zenginlikleri sayesinde Babil'de, kraliyet sarayında ve Susa'da daha fazla şöhret kazanırlar.

Babil'e gelen Yahudiler'in tümü kültürünü koruyamaz. Aralarından bir kısmı çevrelerine karışır, yerel inançları benimseyerek Babil'in kültür potası içinde eriyip kaybolur. Buna karşılık ulusun bir bölümü kendi inanç ve adetlerini devam ettirmekle birlikte zaman içerisinde Babil kültüründen de etkilenir.

Sürgün dönüşü yaşanan değişimlerden birisi de liderliğin krallardan kahinlerin eline geçmesidir. Toplum nazarında kahinlerin üstün bir konuma çıkmasında mabedin inşası çok etkili olmuştur.

GÖÇÜN BUGÜNE YANSIMALARI

M.Ö. 6. yy. Yahudilik açısından çok önemli hadiselerin yaşandığı bir dönemdir. Çünkü Yahudi dini tarihinde önemli izler bırakan Babil Sürgünü bu dönemde meydana gelmiştir (M. Ö. 586). Babil Sürgünü Yahudiler'in; Mezopotamya kültürü başta olmak üzere çevre medeniyetlerden etkilenmeleri, kıyamet tasavvuru ve Mesih düşüncesini geliştirmeleri, dini ve milli kimliklerini korumaya çalışmaları açısından çok büyük önem taşımaktadır. Araştırmacıların pek çoğu Yahudiliğin bugünkü yapısını Babil Sürgünü'nde kazandığını iddia etmektedir.

Yahudi tarihinde yetmiş yıla yakın bir zaman dilimini kapsayan Babil sürgünü Yahudiler için büyük değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Sürgün döneminde Yahudilerde dini inançlar, nebilerin mesajları, mabet anlayışı, kurban anlayışı, sünnet olmadaki kimlik arayışı, Şabat gününe verilen anlam, oruç, bayramlar, ahiret inancı, Mesih inancı, din adamlarının durumu konularında ciddi değişimler ortaya çıkmıştır. Yine sürgünde, sosyal hayat, Yahudiler'in kullandıkları isimler, takvim konularında da dikkate değer gelişmeler olmuştur.

Yahudi tarihinin en önemli devrelerinden birini teşkil eden Babil Diasporasında İsraililer, kendilerini dış kültürel etkilerden korumayı ve kendine özgülüğü, ulus olarak kimliğini ve varlığını muhafaza etmeyi Babil'de öğrenmişlerdir. İsrail'in dağılmasıyla birlikte Yahudilik milli şeriatı değişmez şartlara uygun düşen bir ferdiyetçi kanun haline dönüşür ve evrensel din istikametinde ibadet için belli günlerde toplanan bir müminler cemaatini meydana getirmiştir. Şekli olarak Yahudilik, Babil'de doğmuş; siyasi ve tarihsel anlamda bir dönüm noktası olan Mabet'in yıkılması ve sürgün hayatının başlaması İsrailoğulları'nın din anlayışında temel birtakım değişikliklere yol açmıştır. Babil'de Yahudiler hayatlarının her alanında olduğu gibi dini konularda da Babil inanışlarıyla etkileşim içinde olmuşlardır. Bugün Yahudiler'e ait bazı inanç ve uygulamalarda Babil etkisini görmek mümkündür. Bugün bu halkın dini için yaygın olarak kullanılan Yahudilik ismi, sürgün sonrası Babil'de şekillenen İsrail dinini ifade eder. Yine Mabet merkezli bir din anlayışından; inanç, kutsal metin ve Tanrı'nın İsrailoğulları'na olan vaadinin kendisiyle gerçekleşeceği Mesih inancının merkezde olduğu bir din anlayışına geçilmiştir.

Babil'e sürgün edilen halk, kendilerini dünyanın en parlak medeniyetlerinden birinin ortasında bulmuştur. Yahudi toplumu, Babil'de yaşayan uluslardan sadece bir tanesidir. Çok uluslu bir yapı içinde Yahudiler, ulusal kimliklerini koruyabilmek için büyük bir uygarlığın sayısız nimetlerinin çekiciliğine karşı koymak durumunda kalmışlardır. Çevrenin çekiciliğine kapılma eğilimiyle kimliğini koruma eğilimi arasında büyük bir ikilem yaşarlar. Aralarından bir kısmı çevre kültürlerle karışıp yerel inançları benimseyerek Babil'in kültür potası içinde eriyip kaybolmuş; buna karşılık ulusun bir bölümü kendisini dış etkilerden koruyarak dirilişi hazırlayan çekirdeği oluşturmuştur. Yahudi ulusunun

büyük bir çoğunluğunun sürgünde kimliklerini korumasında birbirine bağlı gruplar halinde yaşamaları etkili olmuştur. Sürgünde Yahudi kimliğinin korunup devam ettirilmesinde Nebilerin büyük rolü vardır. Peygamber Hezekiel'in evinde başlayan toplantılar sonraki zamanlarda diasporadaki Yahudi yaşamının temelini oluşturan sinagogun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Sürgünde sinagog etrafında teşkilatlanan Yahudiler, milli ve dini kimliklerinin göstergesi olarak Şabat'a ve Sünnet'e daha çok önem verirler. Diasporada Şabat, Tanrı ile yapılan ahde bağlılığın bir göstergesi olmakla birlikte diasporadan kurtulmanın da bir ön şartı kabul edilir. Aynı şekilde Sünnet adeti, ahit alameti olarak sürgünde ciddi şekilde tesirli olmuştur. Yahudiler sürgünde Sünnet ve Şabat gibi ibadetleri yerine getirseler de sadece Kudüs Mabedi'nde icra edilebilen kurban ibadetinin yerine Kudüs'e dönerek dua ederler. Kudüs'e dönülerek yapılan duanın yanı sıra dördüncü, beşinci, yedinci, onuncu aylarda tutulan oruçlar ile Purim kutlamaları da diasporada ortaya çıkan dini ritüellerdir.

Diasporada Yahudiler, İran kültürü ve yerli Mezopotamya kültüründen de etkilenir. İnancın temel unsurlarından biri olan ahiret inancının gelişmesinde ve kurtarıcı Mesih fikrine yönelmelerinde Babil inançlarının etkisi büyüktür. Kültürel hayatta da İran ve Mezopotamya kültürünün etkisi hissedilir. Bu etkileşimin en bariz örneği Aramca'nın İbranice'nin yerini alması, kişilere Babil isimlerinin verilmesi ve Babil ay adlarının kullanılmaya başlanmasıdır.

II. Mabed döneminin en önemli karakterleri hiç şüphesiz Ezra ve Nehemya'dır. Nehemya daha çok halkın siyasi örgütlenmesi ve imar işleriyle meşgul olarak politik vazife üstlenmiştir. Ezra ise politik konulardan uzak durarak dine dayalı bir toplum oluşturmaya çalışmıştır. Ezra'nın amacının dini, reformlarının da dinsel içerikli olduğu belirtilmesine rağmen onun aynı zamanda Pers kralı tarafından resmi bir fermanla ve yetkilerle görevlendirilmiş bir elçi olduğunu gözden uzak tutmamak gerekir. Ezra Yahuda'da büyük reformlara imza atmış, neredeyse tamamen unutilan Tevrat'ı yeniden gün yüzüne çıkarmıştır. Tevrat'ın daha iyi anlaşılması için yorum geleneğini başlatmış, halka yönelik Tevrat okuma günleri belirlemiş, Yahudi kimliğinin korunması için dış evlilikleri

yasaklamış, Knesseth Hagedola'yı (Büyük Meclisi) tesis ederek ayin ve sinagogla ilgili kuralları tespit etmiştir.

II. Mabed döneminde Kudüs'e dönüp Ezra'nın etrafında toplanan Yahudiler'in yanı sıra büyük bir Yahudi çoğunluğu Babil'de kalmayı tercih etmişlerdir. Bundan böyle ya Yahuda'da ikamet ederek mabed etrafında merkezileşen eski dini hayatı devam ettirerek ya da bir sinagog etrafında teşkilatlanmış diaspora cemaatine ait olunarak iki ayrı şekilde Yahudi olunacaktır. Babilde kalan Yahudiler, daha sonraki yüz yıllarda Yahudi kültür ve dini hayatı için son derece önemli olan Babil talmudunu meydana getirirlerken; Kudüse dönen Yahudiler de Kudüs talmudunu meydana getirerek, Yahudi dini hayatını zenginleştireceklerdir. Böylece on asra yakın bu iki Yahudi anlayışı yan yana yaşayarak birbirine paralel olarak gelişme gösterecektir.

Sonuç olarak, Babil Sürgünü Modern Museviliğin kökenlerini oluşturan düzeni doğurmuştur. Bu sürgün İsraililere göre Allah'ın onları sevdiği için reva gördüğü bir sürgündür. Çünkü sürgüne gitmemek, Mısır'da köle olmaya razı olmaktı. Bu sebepten dolayı İsraililer Babil Sürgünü'nü Allah katından gelen bir emir gibi görüp, sürgüne gitmeyi kutsal bellemişlerdi. Babil Esareti olarak da anılan bu sürgünün Modern Musevizm ve Yahudi kültüründe sayısız etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler İbranice dilindeki köklü değişikliklerden tutun da, en temel ibadet ve geleneklerindeki değişikliklere kadar uzanır. Mesela Babilde hakim olan dil Aramice idi ve Aramice'den İbranice'ye çok ciddi geçişler yaşanmıştır bu dönemde. Babil Sürgünü, Yahudilerin asimile olmamak için birbirlerine sıkıca sarılıp, inançlarını radikalleştirmelerine neden olmuştur. Günümüz Yahudi toplumunun bu şekilde büyük bir cemaat oluşturup, kendileri dışındaki diğer Yahudilere ve Vaadedilen Topraklarına bu kadar bağlı oluşunun kökeni bu sürgüne dayanmaktadır. Aradan yüzyıllar geçmesine rağmen bu topluluğun dini ritüellerini eksiksiz olarak yerine getirmeleri ve bu derece muhafazakar oluşlarının altta yatan en önemli nedenlerinden biri hiç şüphesiz Babil Sürgünü'dür.

KAYNAKÇA

AKBIYIK Serpil, 'Babil Esareti'nin Yahudiler Üzerindeki Sosyal, Kültürel ve Dini Etkileri', 2010

KURT Ali Osman, 'İkinci Mabed Dönemi Yahudiliğine Genel Bir Bakış', C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2006

KURT Ali Osman, 'Babil Sürgünü Sonrası Ezra Önderliğinde Yahudilerin Yeniden Yapılandırılması', Ankara, 2006

KILIÇ Sami ve Altuncu Abdullah, 'Yahudi Geneği Bağlamında Sürgün', II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları Bildiri Kitabı - Ortadoğu Bağlamındaki Göç Sorunu, İstanbul, 2016

AYDIN Fuat, 'Genel Hatlarıyla Yahudilik', İstanbul, 2004

HOFFER E, Kesin İnançlılar, Çev: Erkil Günur, Tur Yayınları, İstanbul, 1980,

LOFLİN Lewis, Babylonian Captivity Gives Birth to Modern Judaism

BRENNER Michael, Kısa Yahudi Tarihi, Çev.: Sevinç Altınçekiç, Alfa Tarih Yayın., İstanbul, 2011

BLECH Rabi Benjemin, Geçmişten Günümüze Yahudi Tarihi ve Kültürü, Çev.: Estreya Seval Vali, Gözlem Gazetecilik Basım Yayın., İstanbul, 2004

VAUX de Roalnd, Yahudilikte Aile, Çev.: Prof. Dr. Ahmet Güç, Arasta Yayıncılık, Bursa, 2003

BASALEL Yusuf, Yahudi Tarihi, Üiversal Dik Hizmetleri ve Yayıncılık, İstanbul, 2000

GÜNGÖR Muhammed, Süleyman Mabedi, Felsefe ve Din Bilimi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005

GÜÇ Ahmet, İslam Ansiklopedisi, Cilt:43, S:207-212, 2003

SAYAR Süleyman, Yahudi Karakteri, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:9 Cilt:9, 2000

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Kur'an-ı Kerim Meali, 16.Baskı, 2013, Ankara